

ALEXANDRU CEL MARE ȘI ÎNTÂLNIREA ORIENTULUI CU OCCIDENTUL

Ionuț HENS, PhD Candidate
Babeș-Bolyai University of Cluj-Napoca

Abstract: The period of ancient culture brings with it many advances and many landmarks, from which the generations that will shape the plan and the framework of the future world will be able to relate, but also to deepen the current stage of the fields in which they made up their daily landscape. part. Certainly, the Greek world in the Hellenistic period also falls into this category. If we have mentioned this special world of the ancient period, we must outline and appeal to the outstanding personality of King Alexander the Great. We can observe and indicate the nickname that this personality receives, and not in a free way, according to historians, being on the side of associating this nickname with its name. We can say that the conquests contributed to this aspect, but also the territorial extensions that it guaranteed to the new empire. The purpose of this study is to highlight the importance of the personality of Alexander the Great and the role he played in the development of culture and civilization of his time by intersecting the cultural specifics of the East with the West.

Keywords: culture, Hellenistic period, Greeks, King Alexander the Great, personality

Perioada culturii antice aduce cu sine multe progrese și multe puncte de reper, de la care, generațiile ce vor contura planul și cadrul lumii viitoare vor putea să se raporteze, dar și să aprofundeze stadiul curent al domeniilor în care își alcătuiau peisajul zilnic pentru fiecare în parte. Cu siguranță, în această categorie se înscrie și lumea greacă în perioada elenistică. Dacă am amintit de această lume aparte a perioadei antice, trebuie să conturăm și să apelăm la personalitatea marcantă a regelui Alexandru cel Mare. Putem observa și indica și apelativul pe care, această personalitate îl primește, și nu într-un mod gratuit, părerilor istoricilor fiind de partea asocierii acestui apelativ alături de numele acestuia. Putem afirma că, la acest aspect au contribuit și cuceririle, dar și întinderile teritoriale pe care le-a garantat noului imperiu.

În continuare, vom apela la câteva date istorice pentru a contura și creiona imaginea personalității acestui mare conducător al perioadei antice. De ce este important ca într-un scurt cadru rezumativ să surprindem și să descriem personalitatea regelui Alexandru cel Mare?

Încercăm să oferim un răspuns preliminar, înainte de a oferi datele cele mai importante, deoarece acestea pot constitui premisa de la care putem observa și analiza dintr-o anumită perspectivă personalitatea acestui mare conducător.

Această personalitate marcantă mai este cunoscut și sub denumirea de Alexandru al III-lea al Macedoniei. Se naște la data de 20 iulie 356 ca fiu a lui Filip al II-lea și al Olimpiei. Trebuie amintit faptul că acesta provine dintr-o familie obișnuită sau familiarizată cu tehnica luptei și a războiului, ceea ce îi marchează încă din primele clipe ale înțelegerii acestei „îndeletniciri” pasiunea pentru o cunoaștere cât mai aprofundată și reală a acestei preocupări familiale. Pe lângă această „atracție copilărească”, Alexandru mai era atras de călărit, dar și de a cânta la diverse instrumente muzicale. Un

episod important și semnificativ pe care îl remarcă istoricii, se consumă la vârsta de numai 10 ani pe care îi avea copilul Alexandru, când un negustor aduce la curtea tatălui său, Filip al II-lea, un cal care era extrem de greu de îmblânzit, neputând să o facă nimeni până în acel moment, fiind o adevărată provocare pentru contemporanii săi. Curajos, Alexandru, remarcă o slăbiciune a animalului, și anume, teama de propria umbră, și reușește prin această metodă să îl îmblânzească. Acesta va deveni calul cu care regele Alexandru de mai târziu va ajunge până la porțile îndepărtatului ținut al Indiei. Din acest exemplu, poate fi observat faptul că încă de la această vârstă, Alexandru, era înzestrat cu calități de mare conducător.

Tatăl său, Filip al II-lea, observând capacitățile intelectuale cu care era înzestrat copilul său, hotărăște să îi găsească un tutore, care să îi contureze și creioneze un viitor strălucit acestei valori ce se întrezărea. Îl găsește tocmai în personalitatea marelui filosof, Aristotel... De la acesta, printre altele, învață medicina, filosofia, religia, logica și arta. Toată această cultivare a personalității lui Alexandru în preajma marelui filosof antic, Aristotel, durează aproximativ 3 ani.

Ajuns la vârsta de 16 ani, în lipsa tatălui său, plecat în diverse campanii militare, departe de casă, Alexandru începe să preia în serios rolul de conducător. Nu a durat mult, doar 4 ani, când la vârsta de 20 ani, Alexandru devine oficial conducătorul Macedoniei, după moartea tatălui său, asasinat de căpetenia propriei gărzi, Pausanias. Acest nefericit eveniment nu rămâne fără ecouri în vecinătatea acestui teritoriu condus de Filip al II-lea, ci creează o oarecare tensiune. Putem afirma fără să greșim faptul că acesta era cadrul extern debutului acestui conducător sau al momentului preluării depline a funcției. Cadrul intern este marcat de luptele ce se dau pentru câștigarea „contracandidaților” la preluarea tronului. Alexandru își pornește campania spre sudul Macedoniei, în partea de nord a Greciei, unde lovește puternic în armatele răsculate împotriva Macedoniei. Primele comunități care se supun și îl recunosc ca rege sunt Atenienii și Thesalienii, consolidându-și prin aceste acțiuni granițele statale.

Prinzând încredere și curaj, Alexandru pornește într-o campanie de expansiune dorind să își îndeplinească visul prin conturarea unui nou imperiu după cum îl preconizase acesta. Aceasta campanie a durat circa 10 ani, fără ca, Alexandru să se mai întoarcă vreodată pe teritoriul său natal. Armata sa cuprindea 30 000 de soldați și 6 000 de călăreți. O nouă țintă a sa a constituit Persia și eliberarea cetăților grecești de pe coasta Asiei. O încununare și certificare a geniului său militar este constituit de lupta pe care o duce cu regele Darius al II-lea, supranumit și „Rege al Regilor”, pe care care îl învinge, cu toate că regele Darius al II-lea avea un efectiv militar mult mai numeros.

Toate aceste victorii reportate de către regele Alexandru cel Mare îl obligă într-o oarecare măsură să mărească granițele acestui imperiu, care se conturează cu o tot mai mare claritate. Cucerește părțile Siriei și Egiptului, orașe întregi căzând în „brațele” acestui măreț conducător. Mai mult decât atât, aceștia îl vedeau ca pe un eliberator care va aduce un plus de prosperitate și un nivel mai ridicat al traiului în acele locuri.

Mulți istorici consideră că un punct foarte important a fost momentul când, după o luptă grea, în care a fost întâmpinat cu o puternică, a cucerit ținutul Gazei. Aici, Alexandru răspândește tradițiile și cultura elenă pe care o cunoștea atât de bine și

întemeiază în vestul Nilului importantul oraș Alexandria, care devine și capitala Egiptului. Reface monumentele existente aici și primește titlul de „fiu al lui Ra” (un titlu purtat doar de faraoni) din partea preoților egipteni, fiind ridicat chiar la rang de zeu de către poporul egiptean.

Se întoarce spre Imperiul Persan, pentru a lupta din nou cu regele Darius, având dorința de a pătrunde până în inima acestui Imperiu. Reușește încă o dată să îl pună pe fugă pe regele Darius și să pună mâna pe toate bogățiile ce se întâlneau în acest teritoriu. Cu această campanie este proclamat rege al Asiei. Ajungând în Persia Orientală și cucerind și aceste teritorii, o întâlnește pe prințesa Roxana, fiica lui Oxyartes, căsătorindu-se cu aceasta.

Având în minte un alt teritoriu spre care dorește să se îndrepte, Arabia, Alexandru se îmbolnăvește (se presupune că era vorba de malarie) și moare în data de 10 iunie 323 î. Hr., la vârsta de numai 32 de ani, lăsând ca moștenire un vast imperiu. Pe patul de moarte, soarta tronului o lasă „celui mai demn”, fără să facă referire la un nume. Profitând de această incertitudine, generalii săi aveau să se lupte pentru moștenirea lăsată și să o împartă. Astfel, de aici a pornit un declin al visului celebrului rege, acela de a dezvolta Grecia și de a distruge Persia, din cauza generalilor, care îmbătați de putere au risipit într-o oarecare măsură stilul și genialitatea acestui mare conducător. Dar, totuși, au rămas în urmă, orașele impunătoare din nordul Greciei până la munții Himalaya, ce le-au conferit respectivelor țări un grad ridicat de prosperitate și dezvoltare.

Ce putem observa din această descriere și care ar fi concluziile de la care am putea porni spre o scurtă analiză a Imperiului creat de regele Alexandru cel Mare?

Încă de la început, putem afirma că acest imperiu a purtat marca și amprenta acestui prestigios conducător, care a știut foarte bine să își scoată în evidență avantajele în luptele cu adversarii. Putem observa, totodată, că Alexandru cel Mare nu a fost un conducător care a avut în gând doar distrugerea adversarilor, ci, acolo unde a cucerit, a imprimat propriul stil, aducând propria cultură, creând o simbioză cu tradiția aferentă ținuturilor pe care le cucerea. Era un conducător, în mare parte, iubit și apreciat, chiar și de adversari, care de multe vedeau în acesta un eliberator, o persoană așteptată cu mult timp înainte. Acest aspect arată faptul că Alexandru cel Mare a știut să se folosească de educația și cultura pe care a primit-o de la celbrul filosof Aristotel, gestionând cu claritate și fermitate fiecare pas al vieții sale.

Ca un aspect negativ pe care am putea să-l punctăm, ar fi cel legat de viitorul succesor care i-a urmat sau de gestionarea întregii cariere pe care acesta a purtat-o de-a lungul timpului. Aici, dorim să facem referire la faptul că, după moartea sa, imperiul a căzut într-un oarecare haos din punct de vedere al conducerii imperiului. Când, generalii acestuia nu au știut să gestioneze imensul câștig și imperiul pe care l-au moștenit de la regele Alexandru cel Mare.

O explicație ar consta în faptul că, Alexandru cel Mare, fiind încă la o vârstă tânără nu s-a gândit că viața sa se va încheia atât de repede și că este nevoie să ofere o „educație” aparte unuia dintre generalii săi.

În continuare vom încerca să realizăm o introspecție în interiorul acestei lumi create de regele Alexandru cel Mare, pentru punctele de întâlnire care au marcat apropierea culturii orientale cu cea occidentală, prin expansiunea militară pe care a întreprins-o acest conducător al noului imperiu creat.

Cu siguranță, nu vom atinge toate sectoarele vieții sociale din acest imperiu, ci ne vom opri la structura socio-economică a statelor elenistice formate. Considerăm că este foarte important acest aspect de subliniat și analizat, deoarece constituie una dintre sursele principale de existență a unui imperiu și, mai cu seamă, a unui imperiu atât de vast din punct de vedere teritorial, creat de regele Alexandru cel Mare.

Care a fost apartenența ce a apărut dintre întrepătrunderea celor două lumi reflectată și conturată de viziunea acestui conducător?

Pornind de la părerea majorității istoricilor, considerăm că statele cele mai importante care s-au constituit în urma creării acestui mare imperiu au fost: *Egiptul lagid* și *Siria seleucidă*.

Printre ce s-au remarcat acestea și care a fost punctul lor de întâlnire și asemănare, dar și de diferențiere?

Este o întrebare la care vom răspunde printr-o scurtă analiză comparativă a celor lumi contopite în interiorul imperiului gândit și alcătuit de Alexandru cel Mare. La o primă vedere, bazându-ne pe părerile generale a istoricilor, putem afirma că între cele două regate exista o diferențiere evidentă de administrare și conducere.

Statul seleucid, evoluează de-a lungul timpului sub aspectul unei structuri eterogene, formate din evoluția ce a integrat zone cu aspecte ethno-culturale diferențiate, care găseau și identificau cu greu un numitor comun în sectoarele structurilor socio-economice.

De cealaltă parte, *Egiptul lagid*, se caracterizează prin moștenirea unor forme vechi de guvernare și administrare, provenite și adoptate din zona persană. Un aspect pozitiv pe care îl întâlnim aici, este reprezentat de uniformitatea formelor de conducere și administrare pe întregul cuprins a teritoriului. Acest aspect îi conferă longevitate și prosperitate.

Ca o generalitate, putem afirma faptul că lumea elenistică cunoaște câteva aspecte noi pe care epoca clasică nu le experimentase până în acel moment. Un exemplu concludent poate constata în prezentarea proprietății pământului, un aspect determinant pentru cunoașterea și valorizarea unei societăți antice.

Care este noutatea pe care o propune lumea elenistică în această direcție a proprietății pământului față de epoca clasică?

Apare o nouă formă de gestionare a proprietății pământului – *proprietatea statului, proprietatea regelui* – fiind asigurată de „dreptul de cucerire cu lancea”, specifică perioadei lui Alexandru.

Atunci când ne raportăm la această categorie, având în vedere cele două teritorii de care ne-am ocupat până acum (*statul seleucid* și *Egiptul lagid*), putem afirma faptul că, și în acest sector se observă o claritate mult mai evidentă la partea egipteană, formele de organizare egiptene fiind cu mult mai coerente și precise decât cele siriene, unde abundă o varietate de tipuri ale proprietății funciare.

Prin urmare, Egiptul lagid, este un caz tipic de centralizare a întregului teritoriu în jurul administrației regale. Basileul, în calitate sa de stăpân al întregului pământ, manifestă controlul asupra tuturor activităților agricole, fiind lucrat de grupurile de țărani colectiv-dependenți. Administrația statală supraveghează sistemele de irigații, stabilește datele lucrărilor agricole și se ocupă cu strângerea și distribuția recoltei obținute. Se poate observa un progres tehnologic semnificativ pentru mediul agrar prin introducerea: plugului cu brazdă de fier, a unei mașini de treierat, a morii de apă, a preseii de vin și ulei și a altor unelte semnificative pentru progresul agriculturii.

Dar, la un moment dat, se produce o modificare pe care o face regele de a unele teritorii în schimbul unor obligații, atât unor persoane, în mod individual, cât și unor grupuri, numite și „pământuri dăruite”. Dar, această situație se îndreaptă de la dreptul de posesie spre dreptul de proprietate. Sunt amintiți așa numiții intermediari, care se ocupau cu administrarea acestora. Există și unele terenuri care erau oferite militarilor în schimbul serviciilor lor sau altor categorii sociale care prestau anumite servicii pentru stat.

Prin urmare, ca o concluzie a acestei categorii, putem observa o evoluție în gestionarea principalului factor de avere, care era reprezentat de pământul deținut. Cu siguranță această modificare a survenit și din cauza influențelor venite din interiorul noului imperiu, a noii lumi elenistice.

În continuare, ne vom raporta la următoarea formă de administrare a acestui bun, care venea și reprezenta partea seleucidă. Seleucizii au preluat tradiția persană a unei administrații diferențiate și tolerante datorită integrării unor arii culturale diferite ca organizare. Un lucru care trebuie punctat de la început este cel al moștenirii de la Alexandru a întregului pământ de către regi în numele „dreptului de cucerire cu lancea”.

Dar, apare un aspect diferit, cel al plății unui tribut (phoros), de fiecare unitate de organizare în parte. Statul nu se amestecă în supravegherea producției la fel ca în Egipt. Există și aici pământuri regale lucrate de așa numiții „oameni ai regelui”.

Prin urmare, putem afirma că această parte a imperiului și-a păstrat apartenența și în direcția gestionării și administrării bunului feudal, aplicând o abordare mai flexibilă decât în cazul zonei egiptene.

În concluzia acestui studiu, putem observa că, în urma analizei minimale realizate, se poate observa limpede importanța acestui imperiu pentru această perioadă istorică, dar și rolul determinant pe care l-a avut, regele Alexandru cel Mare, pentru istoria acestei omeniri. Cu siguranță, a fost greu să închege o formă unitară de organizare și administrare, dar a reușit să își pună amprenta decisiv asupra perspectivelor ce așteptau la orizontul istoriei.

Bibliografie folosită:

- Francois Chamoux, *Civilizația elenistică*, Editura Meridiane, București 1985;
 Gheorghe-Vlad Nistor, *Program postuniversitar de conversie profesională – Cultură și civilizație în lumea antică*, 2005;
 H. C. Matei, *Enciclopedia antichității*, Ed. Meronia, 1995;
 Imanuel Geiss, *Istoria lumii*, Editura Allfa, 2012;
 Mihai Gramatopol, *Civilizația elenistică*, Editura Orientul latin, 2000;

Z. Petre, *Cetatea greacă*, Editura Nemira, 2000.